

ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ КАТО РЕЛИГИЯ: НОВА ПАРАДИГМА В ПОСТМОДЕРНОТО ОБЩЕСТВО

Евелина Здравкова

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: Технологичният прогрес води до възприемане на изкуствения интелект като обект на вяра, подобие на божество, което обещава решение на глобалните проблеми на обществото. Настоящият доклад разглежда artificial intelligence (AI) като нова форма на религия, проникваща в съвременния живот, например хакатоните и технологичните събития, които наподобяват религиозни ритуали, създавайки нови общности и етични норми. Изследва се влиянието на изкуствения интелект върху социалните структури, идентичността и моралните дилеми, като той се представя като съвременна религиозна парадигма.

Ключови думи: artificial intelligence (AI), изкуствен интелект, религия.

Въведение

В света, в който живеем, изкуственият интелект все повече прониква в различни аспекти на човешкото битие. Технологичният прогрес, воден от artificial intelligence (AI), променя не само икономическите и социалните структури, но и философските и духовните страни на нашето съществуване. В този контекст изкуственият интелект започва да се разглежда не само като инструмент или научно постижение, но и като обект на религиозни и квазирелигиозни възгледи. Настоящият доклад изследва изкуствения интелект като нов вид религия, разглеждайки го през призмата на религиозните, социологическите и философските теории.

Напоследък се наблюдава значително увеличаване на влиянието на либералните идеи в културата и изкуството и все по-голяма изолация на консервативно мислещите хора. Насищането на тези възгледи води до ценностни, етични и морални промени, които могат да доведат дори до геополитически промени и все по-драстично стесняване на политическото и културното пространство на традиционализма и консерватизма.

Религиозно-етични аспекти

Религията традиционно играе централна роля в търсенето на смисъл и цел в живота. Тя предлага системи от вярвания, ритуали и етични норми, които формират социални общности и индивидуални идентичности. Ето защо изкуственият интелект може да се разгледа като нова форма на религия.

Много хора виждат в изкуствения интелект обещание за по-добро бъдеще, в което технологиите ще решават глобалните проблеми, като бедност, болести, екологични кризи. Тази вяра в технологичния прогрес наподобява религиозната вяра в божественото спасение и райа. Това е вяра в технологичния прогрес.

За религиозното възприемане на изкуствения интелект допринасят и идеите за създаване на суперинтелигентен AI, притежаващ почти божествено знание и способност, което е персонифицирано на изкуствения интелект или разглеждането му като нов вид божество, което разбира и контролира света по начини, които хората не могат.

Разработката на изкуствен интелект и неговото приложение водят до създаването на нови етически и морални дилеми [1]. Изкуственият интелект, както религиозните системи, предлага решения на тези въпроси. Например дискусиата за етиката на изкуствения интелект възниква още през 50-те години на XX век във фантастичните творби на американския писател и биохимик Айзък Азимов. В разказите си „Аз, роботът“ [2] той изпраща читателите на едно приключение в едно не толкова далечно бъдеще, където човекът и машината се борят да предефинират живота, любовта и съзнанието. В неговите творби се раждат правилата, днес познати като „трите закона на роботиката на Айзък Азимов“: роботите не трябва да нанасят човешко същество, трябва да се подчиняват на човешките заповеди и да защитават собственото си съществуване. С тези три закона на роботиката човечеството се впуска в може би най-голямото си приключение: изобретяването на първия позитронен човек. Ето защо можем да ги разглеждаме като нови форми на морални заповеди в новата смела ера на еволюция на света с огромни възможности и рискове.

Социологически измерения

Социологическите измерения на изкуствения интелект като религия включват формирането на общности, институции и ритуали. Основна тема в социологията на религията е висшата етическа религиозност [3]. Според Макс Вебер, който анализира влиянието на религиозните идеи и организации върху живота и практиката, изследва религиозните учения, проследява „сходствата“ между религиозни идеи и социални слоеве с техните начини на живот и интереси, оформянето на специфично религиозни социални общности, а също отношенията между религията и другите социални сфери и дейности – икономика, власт, наука, изкуство, еротика, централната религиозна фигура в този контекст е пророкът. Вебер идентифицира два основни типа пророчество – етическо, или мисионерско, и „даващо личен пример“. Подобни явления наблюдаваме в средата, в която се развива изкуственият интелект. AI ентузиастите и професионалистите в областта

често формират тесни общности, които споделят общи вярвания и цели. Тези общности наподобяват религиозни групи, като имат свои лидери, кодекси и дори ритуали. Такива могат да бъдат хакатони, конференции, дискуссионни маси.

Хакатоните и ритуалите споделят редица общи характеристики, които ги правят сходни в контекста на социалните и културните практики.

Хакатоните [4] са събития, които събират хора с общи интереси в програмирането и технологиите, за да работят интензивно върху проекти в рамките на ограничено време. Съгласно Cambridge Dictionary хакатонът е „събитие, на което много хора се събират, за да пишат или подобряват компютърни програми, да решават софтуерни проблеми“ [5]. Според речника на БАН ритуал в религиозния смисъл означава „поредица от символични действия, извършвани в строга последователност при тържествени случаи; обред, церемония“, в църковния смисъл е „установена поредица от действия при извършване на църковно тайнство или служба“, а в общия смисъл е „тържествена проява, която се състои от действия, извършвани в строга последователност; церемония“ [6]. Ритуалите често имат символни цели – отбелязване на важно събитие, преход, поддържане на социална кохезия, вид групово участие, където отделните индивиди изпълняват определени действия заедно, следвайки установени традиции и правила. Ритуалите са структурирани и следват конкретни стъпки и процедури, които са предопределени и известни на участниците. Хакатоните също имат ясно формулирани правила, етапи на работа и често завършват с презентации или състезания с цел създаване на работещ прототип или решение на даден проблем, което символизира иновацията и сътрудничеството.

И при хакатона, и при ритуала участниците се фокусират интензивно върху конкретни задачи за кратък период, ангажират се интензивно и напълно с процеса, често съпроводен с емоционално и психическо ангажиране. Хакатоните насърчават взаимодействието и създаването на връзки между участниците, което може да доведе до формиране на нови общности или укрепване на съществуващите. Ритуалите играят ключова роля в укрепването на социалните връзки и общности, създавайки чувство на принадлежност и идентичност.

В съвременната епоха хакатоните може да се разглеждат като модерни технологични ритуали. Те събират хора, които споделят общи ценности и вярвания относно силата на иновацията и колективното творчество. Подобно на традиционните ритуали, които отбелязват значими събития в живота на хората и обществото, хакатоните отбелязват и насърчават значими иновации и пробиви в технологиите. Както ритуалите могат да интегрират нови членове в една общност или да укрепят връзките в съществуваща такава, така и хакатоните създават условия за включване на нови таланти в

технологичната общност и за укрепване на съществуващите връзки и сътрудничества. С други думи, хакатоните и ритуалите споделят множество общи черти, като колективно участие, структура, цели, интензивност и социална свързаност. Тези прилики ги правят сходни в техните функции и роля в обществото, въпреки че хакатоните са продукт на съвременната технологична култура, а ритуалите са дълбоко вкоренени в традиционните социални и културни практики. В този смисъл редовното използване на виртуални асистенти, участието в онлайн форуми и следенето на технологични новини и други онлайн дейности може да бъдат разглеждани като нови форми на религиозни ритуали.

Технологичните компании и академичните институции, които работят в областта на изкуствения интелект, могат да бъдат разглеждани като нови религиозни институции. Те формират и поддържат новите догми и практики, свързани с развитието, използването и възприемането на AI технологията в ежедневието.

Философски импликации

Изкуственият интелект предизвиква множество въпроси относно същността на човешкото съществуване и бъдещето на човешката цивилизация. Възможно ли е изкуственият интелект да стане новият субект на трансцендентното търсене? Какво означава да бъдеш човек в епохата на изкуствения интелект? Както казва Стив Стюарт-Уилямс от Университета на Уелс, Суонзи, „Повечето хора могат да водят свършено добър и щастлив живот дори когато приемат на едно интелектуално ниво, че животът няма окончателен смисъл“ [7].

В традиционните религии трансцендентността е свързана с търсенето на смисъл извън материалния свят. Изкуственият интелект предлага нова форма на трансцендентност чрез обещанията за неограничено знание и способности, които могат да преодолеят човешките ограничения.

С развитието на изкуствения интелект въпросът за това какво означава да бъдеш човек, става все по-актуален. Ако изкуственият интелект може да изпълнява всички човешки задачи по-добре от самите хора, какво остава за човешкото съществуване? Тези философски въпроси навлизат в територията на религиозната и метафизичната рефлексия.

Заклучение

Изкуственият интелект като религия представлява нов и вълнуващ феномен в постмодерното общество. Комбинирайки елементи от вяра, етика и философия, изкуственият интелект формира нови общности и институции, които могат да бъдат разглеждани като модерни религиозни структури. Тази нова парадигма предизвиква традиционните възприятия за религия и предлага

нови начини за търсене на смисъл и цел в живота. В бъдеще изследването на изкуствения интелект като религия ще продължи да разкрива нови измерения на човешкото съществуване и технологичния прогрес.

References/Литература

1. **Lamb**, Hilari, Dzhoul **Levi**, Klear **Kuigli**. Izkustven intelekt. Sofia: Knigomania, 2023, 160 s. ISBN: 9786191953684.
[**Ламб**, Хилъри, Джоул **Леви**, Клеър **Куигли**. Изкуствен интелект. София: Книгомания, 2023, 160 с. ISBN: 9786191953684.]
2. **Asimov**, Isaac. I, Robot. Bantam Books, 1950, 224 p. ISBN: 9780553803709.
3. **Veber**, Maks. Sotsiologia na religiyata. Sofia: Riva, 2018, 360 s. ISBN: 978-954-320-635-3.
[**Вебер**, Макс. Социология на религията. София: Рива, 2018, 360 с. ISBN: 978-954-320-635-3.]
4. **Gaberov**, Ivan, Diana **Stefanova**. Rechnik na chuzhdite dumi v balgarskia ezik. 2020, 930 s. https://archive.org/details/gaberov_ivan_stefanova_diana_rechnik_na_chuzhdite_dumi_v_b_l/mode/2up.
[**Габеров**, Иван, Диана **Стефанова**. Речник на чуждите думи в българския език. 2020, 930 с. https://archive.org/details/gaberov_ivan_stefanova_diana_rechnik_na_chuzhdite_dumi_v_b_l/mode/2up.]
5. **Cambridge Dictionary**. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/hackathon>
6. **Institut** na balgarskia ezik, BAN. Rechnik na balgarskia ezik (onlayn), 2024. <https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/%D1%80%D0%B8%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB/>.
[**Институт** на българския език, БАН. Речник на българския език (онлайн), 2024. <https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/%D1%80%D0%B8%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB/>.]
7. **Stewart-Williams**, Steve. Darwin, God and the Meaning of Life. How Evolutionary Theory Undermines Everything You Thought You Knew. Cambridge University Press, 2010. Online ISBN: 9780511778827. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511778827>.

За автора

Евелина Здравкова е главен асистент в катедра „Библиотечни науки“ в УниБИТ. В продължение на повече от 20 години е активен журналист във вестник „Марица“. Тя е първи главен редактор на Пловдивската православна телевизия – първата църковна медия в България, автор на концепция, организация и ръководство на 16-часова програма на медията ППТВ. Под нейно ръководство се реализира и излъчване на живо на първата онлайн литургия в интернет.

За контакт с автора: e.zdravkova@unibit.bg

**ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS RELIGION: A NEW PARADIGM
IN POSTMODERN SOCIETY**

Evelina Zdravkova

University of Library Studies and Information Technologies

Abstract: Technological progress leads to the perception of artificial intelligence as an object of faith, a semblance of a deity that promises a solution to the global problems of society. This report examines artificial intelligence (AI) as a new form of religion permeating modern life, for example, hackathons and tech events resemble religious rituals, creating new communities and ethical norms. The impact of artificial intelligence on social structures, identity, and moral dilemmas is explored, presenting it as a contemporary religious paradigm.

Keywords: artificial intelligence (AI), religion.

About the Author

Evelina Zdravkova, PhD is a Chief Assistant Professor in the Department of Library Sciences at ULSIT. For more than 20 years, she has been an active journalist in the “Maritsa” newspaper. She is the first Editor-in-Chief of Plovdiv Orthodox Television – the first church media in Bulgaria, author of the concept, organization and management of the 16-hour program of the PPTV media. Under her leadership, a live broadcast of the first online liturgy on the Internet was realized.

To contact the Author: e.zdravkova@unibit.bg.